Transició energètica, una fal·làcia?

written by Santiago Vilanova | 12 de setembre de 2023

La transició energètica pot acabar convertint-se en una fal·làcia en la qual hi estan implicats per inacció els poders polítics. El concepte de "transició" està associat a un debat públic (que encara no s´ha produït a cap parlament) sobre com aplicar globalment una nova economia destinada a salvar la humanitat del col·lapse climàtic. S´apel·la al consumidor a adquirir un cotxe elèctric, a invertir en plaques solars, a reciclar, a rebutjar els plàstics, a estalviar aigua, a aïllar tèrmicament els habitatges… I se'ns diu que tenim poc temps per evitar que la situació sigui irreversible. La UE, els governs i les institucions financeres, però, ens donen exemple?

El Fòrum Econòmic Mundial, el Banc Mundial i el Fons Monetari Internacional (FMI) diagnostiquen una "policrisi" generada per diferents riscos interconnectats que provocaran xocs inevitables que erosionaran la nostra capacitat de resiliència. El Pacte Verd europeu ens diu que per evitar-ho cal que el creixement sigui "sostenible", hipòtesi difícil de fer-se viable quan ja tenim sobrepassada la capacitat de càrrega del planeta. La realitat és que el consum i explotació de petroli, carbó, gas i urani continua creixent, tot i que les energies solar i eòlica siguin ja competitives. La baixada dràstica de les emissions no es produeix ni sembla que es produirà. L'electricitat verda generada per les renovables alimenta un món que reposa encara sobre la carbonització. Creure que la innovació i la transició energètica podran en trenta anys descarbonitzar la siderúrgia, les cimenteres, la indústria del plàstic, la producció d'adobs químics i els seus usos és com fer un acte de fe.

Acabem de veure aquesta paradoxa en un recent informe del FMI:

les ajudes i subvencions públiques vinculades als recursos fòssils el 2022 van superar els 7 bilions de dòlars, l'equivalent al 7,1% del PIB mundial. Espanya hi va destinar 11.500 milions de dòlars.
La guerra d'Ucraïna ha comportat també increments del consum de petroli i gas. Tot i el bloqueig de la UE i les sancions del G7, funcionen tankers clandestins que porten el petroli i el gas de Rússia a l'Àsia –operacions que es dirigeixen des de les torres climatitzades de Dubai (seu de la COP 28 sobre el clima!)– que una vegada transformats són reexportats a diferents països de la UE. L'Índia és el primer blanquejador d'or negre rus. Espanya s'ha afegit també a la revenda de carbó.

Els països de la UE compren a Rússia un 40% més del gas natural que abans de la invasió; Espanya se situa entre els principals clients gràcies a la reexportació que es fa a partir de les seves vuit plantes regasificadores.

El debat energètic està farcit de proclames i informacions contradictòries i vira cap un discurs tecnooptimista impulsat pels lobbies interessats a frenar el ritme de la transició. Es tracta de fer creure que el progrés científic i tècnic mitigarà el canvi climàtic sense afectar el creixement mitjançant propostes com: 1) L'extracció de materials estratègics i terres rares (especialment el liti, que és utilitzat tant per les tecnologies solar i eòlica com pels reactors nuclears i la tecnologia de la fusió. 2) Noves prospeccions de petroli, gas i carbó aprofitant el desglaç de l'Àrtic i els fons oceànics. 3) Absorció del diòxid de carboni de l'atmosfera amb la geoenginyeria. 4) Provocar pluja artificial bombardejant els núvols amb substàncies com el iodur de plata, que condensa les gotes d'aigua i accelera la precipitació.

Al mateix temps, mandataris de dretes i d'esquerres autoritzen projectes regressius. Alguns exemples significatius: Joe Biden dona el vistiplau a les extraccions de petroli a la reserva

natural d'Alaska; Lula da Silva, a una gran explotació de petroli a la desembocadura de l'Amazones; Rishi Sunak, a noves mines de carbó i a explotacions de gas i petroli al mar del Nord; Tayyip Erdogan, a l´extensió de minas de carbó en el bosc d'Akbelen, que havia estat protegit a l'època d'Atatürk.

El lliure mercat tampoc sembla un bon aliat. La deslocalització permet que moltes empreses s'instal·lin en països on el recursos fòssils són abundants i menys cars que la solar i l'eòlica. Dels 350 grans acords comercials regionals en el món, únicament 60 tenen un capítol dedicat al canvi climàtic.

També veiem com l'Organització Internacional de l´Energia (OIEA) –que considera l'energia nuclear com una tecnologia verda per poder rebre subvencions– permet que Japó llenci al Pacífic 1,34 milions de tones d´aigua radioactiva tritiada provinent de les operacions de refredar el combustible de la central de Fukushima. El triti és un component que forma part dels efluents gasosos i líquids que les nuclears aboquen al mar i als rius. La seva disseminació en el si dels ecosistemes és molt complexa i mal coneguda, asseguren els experts. A Fukushima hi ha, però, un problema encara més greu: 880 tones de combustible que es va fondre en el nucli de tres dels sis reactors i 7,6 milions de tones de residus radioactius que poden trigar centenars d'anys a ser neutralitzats. Fer compatible el risc nuclear amb la transició energètica és una altra quimera.

El desgovern per mitigar el canvi climàtic és extraordinari. Existeix una anomia global i ja no podem combregar per més temps amb rodes de molí. No ens queda altra resposta a nivell local i nacional que exigir a les nostres institucions una planificació ecològica coherent i sense secrets que encobreixen els interessos de les corporacions energètiques de sempre.